

**ІНОЗЕМНА МОВА В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ: МОБІЛЬНІ ДОДАТКИ ЯК ОДИН ІЗ ЗАСОБІВ ОРГАНІЗАЦІЇ
ПОЗАКЛАСНОЇ РОБОТИ**

Анотація. У статті показана важливість запровадження інформаційних технологій під час організації викладання іноземної (англійської) мови в початковій школі. В якості прикладу детально проаналізовані десять додатків, що наявні у вільному доступі в GooglePlay і спрямовані на збагачення лексичного запасу дитини, вивчення алфавіту і розвиток вміння читати, залучення дітей до міжособистісного спілкування у межах найтипівіших доступних для них сфер і тем, перегляд коротких мультфільмів разом із дорослим. Основою аналізу є особливості психофізіологічного розвитку дітей даного віку, труднощі, які виникають при вивченні нерідної мови. В статті підкреслюється можливість врахування даних особливостей за умов грамотного добору мобільних додатків, вказуються вміння і навички, на розвиток яких вони спрямовані, при цьому зазначається необхідний рівень володіння мовою дитиною для ефективного їх використання. Основний акцент зроблено на доцільності використання мобільних додатків для організації позакласної роботи молодших школярів з урахуванням їх вікових і індивідуальних особливостей. Це сприятиме реалізації особистісно-зорієнтованого підходу до навчання, привчатиме школярів працювати з різними джерелами інформації, організовувати свій час і навчальний простір, самостійно вивчати мови. Коротко окреслена доцільність запровадження інформаційних технологій в початковій школі.

Ключові слова: початкова школа, психофізіологічні особливості молодших школярів, персоналізоване навчання, позакласна робота, вивчення англійської мови, мобільні додатки, збагачення іншомовного словникового запасу, комунікативна компетентність.

FOREIGN LANGUAGE LEARNING IN ELEMENTARY SCHOOL: MOBILE APPLICATIONS AS A MEANS OF ORGANIZING EXTRACURRICULAR ACTIVITIES

Abstract. *The article reveals the importance of employing information technologies in a foreign language classroom in elementary school on the example of teaching English as a foreign language. Ten free of charge mobile apps provided by GooglePlay and directed at enlarging learners' foreign language vocabulary, learning English alphabet and acquiring reading skills, engaging young learners in interpersonal communication in foreign language within the most common areas and topics available to them, and watching short cartoons together with adults are analyzed in details. The analysis takes into account both the peculiarities of the psychophysiological development of children of this age and the difficulties that arise when learning a non-native language. If the mobile apps are selected competently and if the learners' foreign language proficiency is considered, the mentioned above features are taken into account and the desired skills can be developed. Emphasis is placed on the feasibility of introducing mobile applications to organize the extracurricular activities of young learners, taking into account their developmental and individual characteristics. It will facilitate the implementation of a person-centered approach to learning, teach students to work with different sources of information, manage their time and learning space, learn languages independently. The expediency of introducing information technologies in elementary school is briefly outlined.*

Key words: *elementary school, psychophysiological characteristics of elementary school learners, personalized learning, extracurricular activities, learning English as a foreign language, mobile applications, enlarging learners' foreign language vocabulary, communicative competence.*

Постановка проблеми. Із середини ХХ століття передові країни світу почали входити до нового, інформаційного суспільства. Основною його характеристикою є збільшення обсягу та зростаюча швидкість інформаційних потоків. Це, в свою чергу, означає оволодіння новими вміннями та навичками обробки інформації як в повсякденному житті, так і у професійній сфері і, як наслідок, вимагає змін освітньої парадигми, котра передбачає використання сучасних ІКТ і забезпечує перехід від традиційної моделі навчання до електронного навчання, а від нього до смарт-освіти [1]. Ефективне, грамотне використання інформаційних технологій у навчально-виховному процесі впливає на становлення людини, формування її світоглядно-ціннісних орієнтацій, допомагає задовольнити духовні потреби і інтереси особистості [2].

Початкова школа – є важливим етапом, який надає унікальні можливості для підготовки молодого покоління до повноцінної життєдіяльності в умовах інформаційного суспільства. Психологи доводять, що учні, народжені в ХХІ столітті, звикли користуватися і опановують сучасні технології швидше ніж представники більш старшого покоління. Тому залучення комп'ютерів, ноутбуків, планшетів, смартфонів в освітній процес на даному етапі є логічним і доцільним. На етапі початкової освіти важливо прищепити молодшому школяреві якості активності, самостійності, пізнавальної зацікавленості, чому в значній мірі сприяють сучасні технології, які відкривають доступ до нових джерел інформації та різноманітних освітніх ресурсів, сприяють організації і підвищенню ефективності самостійного навчання та комунікативної взаємодії в освітній сфері [3, 4].

Інтегрування України до світового освітнього та інформаційного простору підкреслює важливість володіння іноземними мовами. «Іноземна мова» – є унікальним навчальним предметом, під час вивчення якого школярі не тільки набувають іншомовний мовленнєвий досвід в аудіюванні, говорінні, читанні, письмі, але й вчать спілкуватись, співпрацювати з іншими суб'єктами освітнього процесу, збагачують свій світогляд, що сприяє формуванню цілісної картини світу дитини, вчать навчатися протягом життя. Засобами іноземної мови відбувається вплив на виховання, освіту і розвиток учнів [5; 6]. Початкова школа є першим щаблем, який забезпечує підґрунтя для успішного оволодіння нею на наступних етапах життєдіяльності, зокрема для поглибленого та спеціалізованого її засвоєння.

Аналіз попередніх досліджень. Питанням розвитку й моделювання інформаційно-освітнього середовища присвячено роботи В. Ю. Бикова, Ю. В. Горошка, В. І. Гриценка, А. М. Гуржія, Р. С. Гуревича, М. І. Жалдака, О. В. Іванова, І. С. Іваськіва, М. М. Козяра, А. М. Коломієць, Є. Ю. Кулик, Ю. І. Машбиця, Д. С. Мещерякова, Н. В. Морзе, М. Н. Назара, Е. Л. Носенко, Л. М. Огнівчук, С. А. Ракова, Ю. С. Рамського, М. Л. Смульсон, Г. В. Стеценко, Ю. В. Триуса, І. І. Філіпова, В. В. Чумак, Л. С. Шевченко, Г. І. Шолом, В. Л. Щербина та інших. Навчання іноземної мови в початковій школі досліджують Н. Басай, О. Бігич, І. Бім, Н. Бориско, Л. Зеня, І. Зимня, Л. Калініна, Р. Мільруд, С. Ніколаєва, О. Пасічник, Ю. Пассов, Т. Полонська, В. Редько та інші.

З одного боку, значний потенціал використання інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі, а з іншого боку відсутність стандартів та цілісної концепції їх запровадження у початковій школі, зокрема на заняттях з іноземної мови, зумовили актуальність даного дослідження.

Метою статті є з'ясування доцільності використання мобільних додатків представлених в GooglePlay, для організації позакласної роботи в початковій школі на прикладі навчального предмета «англійська мова».

Виклад основного матеріалу. Кожен рік перебування в школі дітей молодшого шкільного віку характеризується значними якісними трансформаціями в різних сферах їхньої розумової діяльності. Вони по-

різному відбиваються в пам'яті, поведінці, мисленні, мовленні, мотивах, діях, інтересах, ставленнях, оцінках тощо. У зв'язку з цим дидактично недоцільно і методично невиправдано узагальнювати методи, форми, способи, види навчальної діяльності, що можуть бути типовими для всіх учнів початкової школи [6]. Покращити якість навчання в молодшій школі можливо, якщо запроваджувати індивідуальні завдання (адаптовані до умов навчання), які б урізноманітнили способи подачі матеріалу, підвищили ефективність його засвоєння та зміцнили учнівську мотивацію, привчали школярів самостійно працювати з різними джерелами інформації, організовувати свій час і навчальний простір. Запровадження мобільних додатків може значно полегшити дане завдання, зробити навчання більш актуальним, повним і персоналізованим. Під час добору мобільних додатків слід дотримуватися принципів їх диференціації відповідно до психофізіологічних особливостей кожного класу і кожної окремої дитини. Те, що властиве першокласникам, не завжди можна адаптувати для четверокласників, об'єктивно даватиме різний результат [6].

Нами було проаналізовано 10 додатків представлених в GooglePlay, які можна запроваджувати учням початкових класів для вивчення англійської мови поза межами школи. Під час вибору додатків для аналізу ми дотримувались наступних принципів: 1) наявність позначки, або назва із якої зрозуміло, що він призначений саме для дітей; 2) вільний доступ і безкоштовність; 3) різноманіття видавництва; 4) різноманітність типів завдань.

Вивчення будь-якої мови починається з опанування лексики. Оскільки в даному віці домінує образне мислення, ефективним буде використання предметного або картинного унаочнення, що супроводжує певну іншомовну лексичну одиницю, і ефективно впливає на пам'ять і процес усвідомлення значення мовної чи мовленнєвої одиниці [6]. Цим вимогам відповідає мобільний додаток "Learn English for kids: Learn first words" (Gizpark), що являє собою словник в якому зображення слова співвідноситься з його звуковим відтворенням. Слова розподілені за принципом тезаурусу і включають такі основні теми: цифри, кольори, одяг, види транспорту, тварини, частини тіла, назви видів спорту, професій, шкільних предметів, музичних інструментів, предметів, що знаходяться в кухні, гостьовій кімнаті та інше. Не зважаючи на те, що даний додаток є повністю англomовним, словником достатньо легко користуватись, оскільки авторам вдалося підібрати зрозумілі недвозначні зображення кожного слова. Це не завжди вдається авторам інших додатків, наприклад, в "Learn English for Kids" (TalkEnglish), малюнки є дуже яскравими, але зображення нових слів можуть трактуватись по-різному, що спричиняє труднощі при перекладі іноземного слова. Ще однією перевагою першого додатку є те, що в ньому пропонується два типи вправ, які допомагають краще запам'ятати нові слова. Наймолодшим учням слід одразу переходити до другого типу вправ, де із чотирьох зображень слід вибрати те, яке промовляє диктор. Вони є особливо привабливими для першокласників, оскільки не вимагають вміння читати і формують правильну вимову іноземних слів. Для тих хто навчається або вже вміє читати (оскільки на етапі навчання зображення слів не співвідносяться із написаним словом), корисним буде перший тип вправ, в якому для кожного зображення слід підібрати одне з чотирьох слів.

Щоб навчитися читати варто вивчити алфавіт. У молодшому шкільному віці це непросте завдання, оскільки сприймання молодших школярів характеризується недостатньою диференційованістю: діти ще не повною мірою успішно можуть ідентифікувати чужомовні літери та слова, що сприймаються ними на слух, роблять помилки в їх написанні – часто спостерігається заміна іншомовних літер українськими [6]. Оптимізувати вивчення алфавіту допоможе додаток «Дети. Дошкольные. Английский» (Greysprings). Не дивлячись на те, що автори розробили цей додаток для дошкільників, його можна використовувати і в початковій школі. Зручним під час вивчення алфавіту є те, що кожна літера промовляється як в алфавіті, а також як звук, який вона позначає в слові. Кожна літера подається на малюнку в якому варто вибрати низку предметів, які починаються на зазначену літеру, і розфарбувати їх. Після завершення фарбування, даний предмет промовляється англійською мовою. Такий принцип організації вивчення літер нагадує абетку, тільки у цифровому вигляді. На наступних етапах дітям пропонується заповнити сірі літери кольоровими частинами, які з'являються на екрані; обвести кожну літеру пальцем на екрані, таким чином імітується її написання, після цього з'являється слово, яке починається на дану літеру і вимовляється диктором. Робота з алфавітом передбачає цілий ряд вправ: співвіднесення літери з її тінню, знаходження літери, що промовляє диктор, проходження міні лабіринтів, розміщення літери згідно з її місцем в алфавіті та інше.

Коли молодші школярі оволодіють базовою лексикою (назви цифр, кольорів, геометричних фігур, предметів повсякденного використання, видів транспорту та інше) і вчать читати, для її кращого засвоєння можна запроваджувати такі додатки: «Learning time with Timmy: Timmy's first words in English»; «Learning time with Timmy: Timmy's starting to read»; «Learning time with Timmy: Timmy's learning new skills» (British Council). У кожному додатку пропонується вправи на знайдення зображень слова (або пар зображень), яке промовляє диктор і які або приховані під листям, або знаходяться на сюжетному малюнку, або слід розмістити в скрині (в третьому додатку зображення треба додатково класифікувати відповідно до категорій: їжа і природа, спорт і мистецтво, кольори та інше). В деяких вправах важливо вибирати зображення певного кольору і кількості. Учень не може перейти до наступного рівня поки не зробить правильний вибір. Дуже зручним є те, що слова не

тільки промовляються диктором, але й супроводжуються субтитрами. Це дає можливість учневі без перекладу засвоювати назви предметів в усному мовленні і на письмі. Даний додаток сприяє розвитку мислення молодшого школяра, а саме: операцій порівняння, узагальнення, класифікації, спонукає його/ її бути уважним, вчить розуміти та виконувати прості вказівки/ інструкції/ команди. Можливість самостійно обрати тип вправи робить освітній процес більш орієнтованим на учня, сприяє формуванню ініціативності. Для стимулювання мотивації в кінці проходження кожного рівня учні отримують стікери, а потім коротке відео. В третьому додатку школярі також можуть створити власний сюжетний малюнок із зображень, назви яких вони вивчали.

Для старших учнів початкової школи рекомендуємо додаток «Fun English» (Studycat), метою якого також є закріплення лексики. Проте даний додаток відрізняється від попередніх більшою складністю вправ, а саме: вибір треба здійснювати за кількома критеріям та з більшої кількості зображень, у вправах з вибором кульок важлива швидкість виконання завдання, вправи з перегорнутими папірцями вимагають не тільки вміння знаходити однакові зображення, а й запам'ятовувати їх. Для якісного виконання запропонованих вправ учень повинен бути більш зосередженим, вчитись свідомо керувати своєю увагою. Цікавими є вправи із чорно-білими сюжетними малюнками в яких диктор промовляє колір, а учень знаходить і розфарбовує предмет, для якого є характерним даний колір. При цьому диктор промовляє і колір і назви предметів, яких торкається учень. Для успішного виконання такого завдання, школяр має мати розвинуту уяву, сформоване уявлення про навколишній світ. Даний додаток також пропонує вправи на правопис: за допомогою іграшкового авто, учень має «зібрати» літери, з яких складається слово запропоноване диктором, який також промовляє слово по літерам. Після виконання кожної вправи нараховуються бали, це дає можливість для проведення змагань між групою школярів, стимулює їх виконувати завдання більш якісно, розвиває мотивацію досягнення успіху. Наявність платного контенту в додатку обмежує кількість вправ, які школяр може виконати за один день – це розглядаємо більше як перевагу, ніж недолік.

Для учнів з більш просунутим рівнем володіння англійською мовою, які навчаються в спеціалізованих школах чи класах можна запропонувати додатки «Kids opposite word learning»; «Kids synonyms word learning» (ACKAD developer). Обидва додатки побудовані за одним принципом: треба поєднати протилежні/ однакові за змістом слова (іменники, дієслова, прикметники, прийменники), що розташовані у двох стовпчиках. Дуже зручним є те, що всі слова промовляються диктором. Всього автори пропонують 45 рівнів, при цьому проходження кожного рівня оцінюється зірочками (від однієї до трьох), що свідчить про кількість помилок. Така функція є зручною, оскільки допомагає швидко знайти рівень над яким слід більше попрацювати і стимулює свідомий підхід до навчання. Негативною рисою даних додатків є велика кількість реклами, яка відволікає від основного контенту.

У вищезгаданому додатку «Learn English for kids» (TalkEnglish) запроваджуються тематичні тексти, а саме: про себе, друзів, хобі, улюблених тварин, пори року, похід до лікарні та інше. Розмовні теми поділені на дев'ять рівнів. У рамках кожної теми автори пропонують два уроки і виконання тестових завдань для перевірки рівня її засвоєння. Хоча додаток призначений для дітей, він насправді за своєю складністю як лексичною, так і граматичною, більше підійде для підлітків.

Проте, основною метою вивчення іноземної мови є формування елементарної комунікативної компетентності, яка передбачає вміння учня здійснювати міжособистісне і міжкультурне спілкування у межах найтипівіших сфер і тем спілкування, доступних для нього [7]. Як зазначають дослідники [6], не є методичною помилкою сприяти механічному запам'ятовуванню молодшими школярами усталених і нормативних мовленнєвих зразків, потреба в яких часто ситуативно виникає в усному спілкуванні на продуктивному та рецептивному рівнях, особливо у навчально-побутовій сфері, хоч лінгвістичні зв'язки між словами в них ще не доступні учням. Цьому в значній мірі сприятиме додаток «English conversation for kids» (MagikHub) в якому зібрані короткі навчальні відео, що завантажуються через канал You Tube і відображають основні теми повсякденного спілкування: привітання в школі, знайомство, опис зовнішності, обговорення улюбленого шкільного предмету та інше. Кожна ситуація представлена двома типами відео: 1) діалог супроводжується субтитрами за типом «караоке»; 2) відео без звуку і субтитрів для самостійного відтворення ситуації учнями. Доступний наочний матеріал, що представлений у додатку, сприятиме залученню дітей до рольової гри, спрямує її хід, надасть можливість обрати комунікативну поведінку різних персонажів, навчить правильного інтонувannya в усному мовленні. Це додатково збудить і підтримає інтерес учнів до вивчення нерідної мови, урізноманітнить умови навчання, пов'яже навчання з життям [8]. Створення нових нестандартних ситуацій та діалогів із використанням нової лексики підвищить пізнавальну активність та сприятиме розвитку креативних здібностей школярів, що є однією з вимог сучасної школи [9]. Роботу з даним додатком спочатку слід запроваджувати в парах чи міні-групах під керівництвом вчителя, а потім рекомендувати для самостійної роботи.

Актуалізувати знання учнів, закріпити вивчений матеріал, перевірити міцність та рівень усвідомленості

ними знань допоможе додаток «Learn English for kids: videos» (British Council), в якому представлено 10 коротких мультфільмів, що супроводжуються англійськими субтитрами. Цінним є те, що в даному додатку автори розробили «Гід для батьків» в якому розповідається про те, як діти навчаються, як вони засвоюють іноземну мову, надаються практичні рекомендації по відбору книг, запровадженню ряду вправ та інше. Такий додаток буде цікавим не тільки для школярів, але й батьків, які мають певний рівень володіння іноземною мовою і можуть разом з дитиною її вдосконалювати. Це сприятиме зближенню батьків і дітей, спонукатиме дітей наслідувати приклад дорослого, зміцнить мотивацію до вивчення мови.

Даний аналіз показує, що використання мобільних додатків є доцільним для організації позакласної роботи в початковій школі, оскільки вони:

- 1) розраховані на дітей з різним рівнем пізнавального розвитку і володіння англійською мовою, що дає можливість викладачеві реалізовувати особистісно-зорієнтований підхід до навчання молодших школярів;
- 2) відповідають змісту навчання англійської мови у загальноосвітніх навчальних закладах;
- 3) є цікавими і різноманітними, що стимулює мотивацію молодших школярів до вивчення нерідної мови;
- 4) забезпечують індивідуальний контроль під час виконання завдань, допомагають дитині, викладачеві і батькам достатньо об'єктивно оцінити рівень знань учня;
- 5) збільшують час вивчення мови, навчають використовувати з користю вільний час.

Висновки. На нашу думку, запровадження інформаційних технологій, для організації викладання англійської мови в початковій школі є перспективним напрямом діяльності. Адекватне користування мобільними додатками допоможе вчителю ефективно і раціонально організовувати навчальний процес. Для дійового їх упровадження необхідно створити програми формування і підвищення рівня інформаційно-цифрової компетентності (майбутніх) вчителів початкових класів. Перспективу подальшого дослідження вбачаємо в проведенні експериментального дослідження, в якому будуть визначені переваги та недоліки використання мобільних додатків у реальній ситуації навчання.

Список використаних джерел:

1. Гуревич Р., Кадемія М. Смарт-освіта – нова парадигма системи сучасної освіти / Р. Гуревич, М. Кадемія // Теорія і практика управління соціальними системами. - 2016. - № 4. - С. 71-78. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tipuss_2016_4_9
2. Васянович Г.П. Духовні смисли використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчально-виховному процесі / Г. П. Васянович // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми / Зб. наук. пр. – Київ-Вінниця: ТОВ фірма «Планер». Вип. 50. – 2018. – С. 30–34. – Режим доступу: http://www.vspu.edu.ua/faculty/imad/files/z/z_50.pdf
3. Білоус В.В. Використання мобільно-ігрової системи навчання учнів початкової школи / В.В. Білоус // Теоретико-практичні проблеми використання математичних методів та комп'ютерно-орієнтованих технологій в освіті та науці: зб. матеріалів у I Всеукраїнської інтернет-конференції, 19 травня 2017 р., м. Київ. – К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. – 2017. – С. 7 – 10. – Режим доступу: <http://eportfolio.kubg.edu.ua/data/conference/1751/document.pdf>
4. Самборська О.Д. Понятійний тезаурус інформаційно-цифрової компетентності майбутнього педагогічного працівника початкової освіти / О.Д. Самборська // Інформаційні технології в освіті = Informational technologies in education : зб. наук. пр. – Херсон: Херсон. держ. ун-т. – Вип.38. - №1. – 2019. – С. 85– 95. – Режим доступу: http://ite.kspu.edu/webfm_send/1048
5. Горошкін І. Наступність формування ключових компетентностей учнів початкової школи в процесі навчання іноземної мови: інтерпретування результатів аналізу чинних навчальних програм / І. Горошкін // Педагогічна освіта: теорія і практика / Зб. наук. пр. - Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський нац. ун-т ім. І. Огієнка. – Том 2. – Вип. 26. – 2019. – С. 316 – 326. Режим доступу: <http://pedosv.kpnu.edu.ua/article/view/169108>
6. Редько В.Г. Вікові особливості учнів початкової школи як передумова компетентісно орієнтованого навчання іноземних мов: досвід інтерпретації результатів аналізу / В.Г. Редько // Педагогічна освіта: теорія і практика / Зб. наук. пр. - Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський нац. ун-т ім. І. Огієнка. – Том 2. – Вип. 23. – 2017. – С. 264 – 276. Режим доступу: http://lib.iitta.gov.ua/713367/1/Redko_PedOsvita_Age_Primary_School.pdf
7. Полонська Т.К. Лінгводидактичні засади навчання іноземних мов у закладах вищої педагогічної та загальної середньої освіти: монографія / Т.К. Полонська. Мукачево: МДУ. – 2018. 342 с.
8. Олинець Т., Гурман Л. Формування іншомовної лексичної компетентності молодших школярів засобами ігрових технологій / Т. Олинець, Л. Гурман // Педагогічна освіта: теорія і практика / Зб. наук. пр. - Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський нац. ун-т ім. І. Огієнка. – Вип. 23 (2-2017). – Ч.2. – 2017. – С. 245 – 250. Режим доступу: <http://eprints.mdpu.org.ua/id/eprint/4549/1/Педагогічна%20освіта.pdf>
9. Кучай Т.П. Розвиток креативного мислення молодших школярів / Т.П. Кучай // Науковий вісник НУБіП України. Серія: Педагогіка, психологія, філософія. Київ: НУБіП України. - №277. С. 154 – 158. Режим доступу: <http://journals.nubip.edu.ua/index.php/Pedagogica/article/download/10556/9285>